

SA EXAM PAPERS

YOUR LEADING PAST YEAR EXAM PAPER
PORTAL

Visit SA Exam Papers

www.saexampapers.co.za

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

SENIOR CERTIFICATE EXAMINATIONS

XITSONGA: RIRIMI RO ENGETELA RO SUNGULA (FAL)

PAPILA RA 2 (P2)

2016

TIMARAKA: 70

NKARHI: Tiawara ti2

Papila leri ri na 16 wa tipheji.

SWITSUNDZUXO NA VUXOKOXOKO

1. Hlaya swiletelo leswi u nga si sungula ku hlamula swivutiso.
2. U nga ringeti ku hlaya phepha ra swivutiso hinkwaro. Xiya tafula ra nongonoko wa vundzeni leri nga eka pheji leyi landzelaka kutani u fungha tinomboro ta swivutiso swa tibuku leti u dyondzeke tona lembe leri. Endzhaku ko endla tano, hlaya swivutiso swoleswo kutani u hlawula leswi u lavaka ku hlamula swona.
3. Papila leri ri na SWIYENGE swa MUNE:

XIYENGE XA A:	Novhele	(35)
XIYENGE XA B:	Ntlangu	(35)
XIYENGE XA C:	Swirungulwana/Swihungwana	(35)
XIYENGE XA D:	Vutlhokovetseri	(35)
4. Hlamula SWIVUTISO SWIMBIRHI ntsena, xivutiso XIN'WE ku suka eka SWIYENGE swin'wana na swin'wana SWIMBIRHI.

XIYENGE XA A: NOVHELE
Hlamula xivutiso xo huma eka novhele leyi u yi dyondzeke.

XIYENGE XA B: NTLANGU
Hlamula xivutiso xa ntlangu lowu u wu dyondzeke.

XIYENGE XA C: SWIRUNGULWANA/SWIHUNGWANA
Hlamula swivutiso HINKWASWO swa swirungulwana/swihungwana.

XIYENGE XA D: VUTLHOKOVETSERI
Hlamula swivutiso leswi vutisiweke eka switlhokovetselo HINKWASWO.
5. Tirhisa tafula ra nongonoko wo tikamba ku vona loko u hlawurile swivutiso hi mfanelo.
6. Landzelela swiletelo leswi nga emasungulweni ya XIYENGE XIN'WANA na XIN'WANA hi vukheta.
7. Nombora swivutiso swa wena ku ya hilaha swivutiso swi nomboriweke hakona eka phepha ra swivutiso.
8. Sungula XIYENGE XIN'WANA na XIN'WANA eka pheji YINTSHWA.
9. Nkarhi lowu pimanyetiweke: Tirhisa timinete ta kwalomu ka 60 eka XIYENGE XIN'WANA na XIN'WANA.
10. Tsala hi vurhon'wana swi hlayeka no vonaka.

TAFULA RA NONGONOKO WA VUNDZENI

XIYENGE XA A: NOVHELE		
Hlamula swivutiso swa novhele leyi u yi DYONDZEKE.		
NOMBORO YA XIVUTISO	TIMARAKA	NOMBORO YA PHEJI
1. <i>Ndzi ngo tinciki</i>	35	5
XIYENGE XA B: NTLANGU		
Hlamula swivutiso swa ntlangu lowu u wu DYONDZEKE.		
2. <i>Byokota Madlayisana</i>	35	8
XIYENGE XA C: SWIRUNGULWANA/SWIHUNGWANA		
Hlamula swivutiso leswi vutisiweke eka swirungulwana HINKWASWO.		
3.1 'Hambikona'	17	11
3.2 'Hi vakhandli'	18	12
XIYENGE XA D: VUTLHOKOVETSERI		
Hlamula swivutiso leswi vutisiweke eka swithokovetselo HINKWASWO.		
4.1 'Phofula namuntlha'	18	14
4.2 'Ku langutiwa vito'	17	15

TAFULA RA NONGONOKO WO TIKAMBA LOKO U HLAURILE SWIVUTISO HI MFANELO:

Tatisa mavangwa lama pfulekeke hi ku tirhisa mfungo wa nghwaju ku kombisa leswaku u hlawurile nhlayo leyi lavekaka ya swivutiso.

NONGONOKO WO TIKAMBA			
XIYENGE	NOMBORO YA XIVUTISO	NOMBORO YA SWIVUTISO LESWI FANELEKE KU HLAMURIWA	MFUNGHO WA NGHWAJU (✓)
A: NOVHELE (Swivutiso swa xikambelantwisiso)	1	1	
KUMBE			
B: NTLANGU (Swivutiso swa xikambelantwisiso)	2	1	
KUMBE			
C: SWIRUNGULWANA/ SWIHUNGWANA (Swivutiso swa xikambelantwisiso)	3	1	
KUMBE			
D: VUTLHOKOVETSERI (Swivutiso swa xikambelantwisiso)	4	1	
LEMUKA: Tiyisisa leswaku u hlamurile swivutiso eka swiyenge SWIMBIRHI ntsena.			

XIYENGE XA A: NOVHELE**XIVUTISO XA 1: NDZI NGO TINCIKI – FA Thuketana**

Hlaya ntshaho lowu landzelaka hi vukheta kutani u hlamula swivutiso leswi nga ehansi ka wona.

XITSHURIWA XA A

Kambe a nga si raha, xana swa twala ku munhu o na swi pfuketana o ya ku emutini wa un'wana munhu pphalakaxa, a nga n'wi tivisanga? E, e, a swi twali, munhu hi ye wo tivisa. Hikokwalaho a nga si raha xitulu lexi, u fanele ku rhanga hi ku tivika, a vikela n'wini wa muti leswaku wa ta u le ndleleni. Ina, u fanele ku rhanga hi ku ndzawuta ni ku gongondza nyangwa ya matilo hi xikhongelo. Kwalaho, hi matihlo lama tengatengaka mihloti ni hi rito leri rhurhumelaka, hi loko a sungula ku khongela a ku:

'Xikwembu tatana,
Wena la nga tsandziwiki hi nchumu;
Wena la tivaka ku xaniseka ka mina;
Ndzi yime laha henhla ka xitulu lexi,
Nhloko ya mina yi ri endzeni ka vurimi;
Vurimi bya ntambhu ya xikwenga,
Vurimi lebyi ndzi byi lulamiseke hi mavoko ya mina.
Lexi nga sala Yehovha wa mavandla,
Ko va ku raha xitulu lexi,
Leswaku hinkwaswo swi hetiseka;
Ndzi ta eka wena tatana.
Ndzi ni gome Xikwembu tatana,
Ndza tsandzeka ku byarha xihambano lexi;
Ndza tsandzeka ku tiyisela mangovila,
Mangovila lawa tatana a ndzi kombaka wona;
Ndza tsandzeka ku hanya emaxangwini lawa,
Hikokwalaho Yehovha tatana ndzi yoloye,
Ndzi ta raha xitulu lexi ko sweswi,
Yi ri ndlela yo balekela eka wena,
Ndzi hambana ni tihanyi ta tatana.
Ndzi tinyiketa eka wena Xikwembu tatana,
Ndzi kombela ku amukeriwa n'wini wanga;
Ndzi veka moya wa mina emavokweni ya wena;
Wu amukele Xikwembu tatana,
U wu londzovota tatana wa rirhandzu;
Amen.'

- 1.1 Xana i mani loyi a khongelaka xikhongelo lexi nga laha henhla? (1)
- 1.2 Hlamusela hi ku komisa leswi humeleleke endzhaku ka xikhongelo lexi. (2)
- 1.3 Kombisa hi ku hetiseka xivangelo xa ku va munhu loyi a lava ku tisunga. (2)
- 1.4 Mhaka ya ku va munhu loyi a tisunga hikokwalaho ka xivangelo lexi u xi boxeke eka xivutiso xa 1.3 laha henhla yi ku komba yini hi vumunhu bya yena? (2)

- 1.5 Loko munhu loyi a ku: 'Ndzi hambana ni tihanyi ta tatana' u vula yini? Hlamusela. (2)
- 1.6 Loko timhaka leti ti humelela mana wa munhu loyi a a ri kwihi naswona hikokwalaho ka yini? (2)
- 1.7 Xana munhu loyi u endlile yini ku ololoxa xiphiqo xa yena? (2)
- 1.8 Hlamusela ndlela leyi ku tisunga ka ximunhuhatwa lexi swi seketela vito ra tsalwa leri ha yona. (2)
- 1.9 Nyika dyondzo leyi u yi kumaka eka ku lava ku tisunga ka munhu loyi. (2)

NA**XITSHURIWA XA B**

Hi ku ehleketa hi Manayila hi ndlela leyi, swi endla leswaku a tikuma handle ka ku titwa, ku famba ka swona kutani o dledla kunene. Kambe ohohooo! Miehleketo ni makungu walawo ya yena, swi ve swi hundzuka milorho ya swa hava, hikuva u te a ha dledla tano, o na Jack, un'wana wa vanghana va yena nqwaaaa! Leswi Jamboti a ha tsakile, u tlule a qhevula nakulobye loyi wa yena ha kambirhi ha kanharhu.

Ntsena u hlamarisiwe hi ku vona Jack, loyi hambani leswi yena Jamboti a a nga swi tivi, a a ri ni gome hikokwalaho ka rifu ra Manayila, a nga tsakanga. Jamboti u n'wi konanise ni ku n'wi konanisa leswaku a n'wi byela xivangelo xa gome leri a a ri naro, ku kondza Jack hi ku tiva ku enta ka rirhandzu ra Jamboti na Manayila, a a nga tivi leswaku a ta n'wi byerisa ku yini, a n'wi chela hi ta rifu leri. Hi ku twa ongeti Jack a a lo n'wi chela hi mati lamo tititititiiii, Jamboti u nambe a tlhandleka mavoko enhlokweni, swirhendze swi ba xikosi, a tsutsuma a ta ta fika laha swilahlweni hi xirilo ni mukhosi lowu wa mayimbulo.

'Yoooo! Nayi wa minooo! Manayilooo! Hiiii, hi, hi, hiiii!' Ku ya Jamboti emahlweni ni ku kalakala, va ri karhi lava ku nge te loko a lava ku wela enseleni hi nhloko, va n'wi khawulela, va n'wi gangarherile, va n'wi susa laha xikarhi ka vanhu.

- 1.10 Xana Jamboti a a huma kwihi loko a ta kala a hlangana na Jack? (1)
- 1.11 Ku kala Jamboti a tikuma a ri eka ndhawu leyi a huma eka yona a ku lo humelela yini? (2)
- 1.12 Andlala miehleketo ya wena ehenhla ka leswi Jamboti a humiseke xiswona laha a ri kona. (3)
- 1.13 Loko Jamboti a suka u byele Manayila leswaku u ya lava ntirho. Hikokwalaho ka yini a nga ha yangi ku ya lava ntirho lowu naswona xikongomelo xa yena a ku ri xih? Hlamusela. (3)
- 1.14 Hikokwalaho ka yini Jamboti a fikile hi xirilo na mukhosi le swilahlweni. (2)

- 1.15 Manayila hi nkarhi lowu a a ri kwihi naswona a endla yini? Hlawula nhlamulo yin'we eka leti:
- A A a yimile etlhelo ka nambu. A hlalela ku saseka ka ntumbuluko.
 - B A ri eka Mpfuleni. A ya rila nuna wa sesi wakwe.
 - C A a ri eBonn. A ya lava Jamboti murhandziwa wa yena.
 - D A a ri exidziveni. A mitiwile hi ngwenya. (1)
- 1.16 Xana Manayila u swi tivisa ku yini leswaku Jamboti u kwihi naswona a a ri kwihi loko a swi tiva? (2)
- 1.17 Manayila na Jamboti a va rhandzana hi rirhandzu ra ntiyiso. Seketela mhaka leyi. (2)
- 1.18 Hi swihi leswi u swi tsakelaka hi vumunhu bya Jamboti naswona hikokwalaho ka yini? (2)

NTSENGO WA XIYENGE XA A: 35

XIYENGE XA B: NTLANGU**XIVUTISO XA 2: BYOKOTA MADLAYISANA – MM Marhanele**

Hlaya ntshaho lowu landzelaka hi vukheta kutani u hlamula swivutiso leswi nga ehansi ka wona.

XITSHURIWA XA C

MAKHANANA:	Mina ndzi ni xikombelo xin'we. Ndzi kombela leswaku ndzi tlhela na n'wina loko mi tlhelela exilungwini. Ndza swi vona mahungu ya vahundza-hi-ndlela ya nga hi hambanisa.
MATHEBULA:	Ku tlhela swin'we a swi endleki, hikuva vutomi bya le xilungwini bya karhata, ngopfu-ngopfu leswi ndzi nga hava vutshamo bya ntiyiso.
MAKHANANA:	Mo tshika ntirho loko swi nga endleki leswaku hi tlhela swin'we. A hi lava va-Honyololo va hanyaka kambe a va tivi na nkondzo wa Mulungu.
MATHEBULA:	Sweswo a ndzi swi tsakeli, hikuva ntirho wa mina wu ni xinkwa. Kasi a wu swi voni leswaku leswi ndzi ku xavelaka swona swa vitana? A hi swona swo ambariwa hi vampheheleni.
MAKHANANA:	(A <i>hlepanyana</i>) Ndza swi vona leswaku hakunene hi nga phyisa xihlovo lexi nyukisaka muti wa hina loko wo tshika ntirho.
MATHEBULA:	Loko ndzi fika exilungwini ndzi ta ringeta hi matimba ku kuma vutshamo, hi kona ndzi nga ta vuya ndzi ku teka.
MAKHANANA:	Hi swona ndzi swi twile, a ndzi lava ku onha mano yo tihanyisa hikwalaho ka mahlevo ya vanhu. Phela va te: 'A wu dlawi kule u dlawa kwala xivandla-nyongeni.'
MATHEBULA:	Swi rivale hinkwaswo, ana vanhu hi vona vo pfa va holova.
MAKHANANA:	Mi nga ha yingiseli mavunwa ya vanhu, phela swa vava ku lumbetiwa.
MATHEBULA:	Eka mina swi herile a ndzo ku xiya. Ndzi swi vonile khale leswaku a wu na xivati. A ndzi nga ha ku kanganyisi. (<i>Ntsako wu tlhela wu mila emutini. MATHEBULA u lo timiyelela ...</i>)

- 2.1 Hi yihi mhaka leyi endleke leswaku Makhanana a teka xiboho xo lava ku tlhela na Mathebula ku ya exilungwini? (2)
- 2.2 I yini lexi kombisaka leswaku xihlovo a xi nyuka emutini wa Mathebula? (1)
- 2.3 Boxa xivongo xa Makhanana xa lomu a humaka kona a nga se tekiwa eka Mathebula? (1)

2.4 Hlawula nhlamulo leyi yi nga yona eka leti landzelaka:

Mathebula u vula yini loko a ku: 'Ndzi swi vonile khale leswaku a wu na xivati' ...

- A leswaku a nga vavisekangi.
- B leswaku a nga na nandzu.
- C leswaku a nga le khombyeni.
- D leswaku a nga karhatekangi. (1)

2.5 Hlamula HI SWONA kumbe A HI SWONA ivi u seketela. Mhaka leyi Mathebula a yi twile hi nsati wa yena a ko va maveriveri. (3)

2.6 Kanela ntiyiso wa marito lawa hi vutomi bya Mathebula 'Phela va te: 'A wu dlawi kule u dlawa kwala xivandla-nyongeni.' (2)

2.7 Vula xivongo xa xigangu xin'wana xa Makhanana ehandle ka Gezani Maluleke. (1)

2.8 I yini lexi a xi endla leswaku Makhanana a komba Gezani xikosi enkhubyeni lowu a wu ri kona eka n'anga Mavundza? (2)

2.9 Ku va Makhanana a kotile ku ya eka n'anga Mavundza laha Mathebula na Maluleke a va ri kona swi kombisa yini hi vumunhu bya yena? (2)

2.10 Hlamusela leswi humeleleke entlangwini wa xirhwala ku kondza Gezani a lahlekeriwa hi vutomi. (3)

NA

Hlaya ntshaho lowu landzelaka hi vukheta kutani u hlamula swivutiso leswi nga ehansi ka wona.

XITSHURIWA XA D

MAGAMANA:	Hi chubutele leswi u nga tshama u hi hlevela swona.
NWA-RIMBELULE:	Namuntlha vanhu va tiko a va swi tive leswaku a ndzi wansati, ndzi wanuna. Nuna wa mina loyi ndzi nga nsati wa yena wa mumune eka ntshengwe ra yena, u ndzi dyoherile ngopfu. A ... hamba a nga ha ngeni endlwini ya mina, a ya eka lavan'wana. Swakudya swona a nga ha lavi no swi vona. Yena yaloyi a nga dya swo swekiwa hi N'wa-Xitihlwana? Mhaka leyi yi ndzi karhatile ndzi kondza ndzi boha mbilu ndzi n'wi vutisa. Nhlamulo ya kona yi ndzi kokile marhumbu, hikuva u te: 'A ndzi na nkarhi wa vanhu vo fa mahlo. Suka eka mina wena N'wa-Xitihlwana.' (A sungula ku rila.)
VANHU:	Hi kombe vununa bya wena u nga u nga rili.
MAGAMANA:	He n'wina vanhu mi lava ku hi komba yini? Ndzi ri mi lava ku vona yini? Miyelani magama ndzi n'wina. Handle ka swona ndzi ta mi hingakanya hi fumo leri.

VANHU:	Hi khomele Mayeke.
MAGAMANA:	Yana emahlweni ni nhlamuselo ya wena manana.
N'WA-RIMBELULE:	Hinkwaswo leswi a swi endla hi leswi a lava ku tisa Makhanana nkata Mathebula exiluveweni xa mina. Mina ku fa tihlo ra ximatsi ndzi file, kambe wanuna loyi a nga ndzi kumanga ndzi ri tano. Tihlo leri namuntlha ri faneleke ku ndzi susa emutini wa yena ...

- 2.11 Kombisa swilo SWIMBIRHI leswi N'wa-Rimbelule a vulaka leswaku nuna wa yena u n'wi dyohela swona. Kongomisa ntsena eka leswi a swi vulaka leswaku a swa ha fani na khale. (2)
- 2.12 Ku va N'wa-Rimbelule a byerile ntshungu leswaku Mavundza hi yena a nga dlaya Gezani u endle kahle ke? Seketela nhlamulo ya wena. (3)
- 2.13 Ku va tindhuna ti ye ti ya tumbelela Makhanana na Mavundza eka Mathebula wena swi ku khome njhani? Seketela nhlamulo ya wena. (2)
- 2.14 Hlamusela leswi endleke leswaku tihlo ra N'wa-Rimbelule ri fa. (2)
- 2.15 N'wa-Rimbelule u vula yini loko a ku, 'Namuntlha vanhu va tiko a va swi tive leswaku a ndzi wansati, ndzi wanuna.' (2)
- 2.16 Hlamusela leswi endliweke hi hosi Magamana leswi kombisaka vutlhari na matimba ya yena tani hi hosi. (2)
- 2.17 Hi yihi dyondzo leyi u yi kumeke eka ntlangu lowu? (2)
- 2.18 Kombisa hilaha vutoya bya M'sapa byi paluxiwaka hakona eka tsalwa leri. (2)

NTSENGO WA XIYENGE XA B: 35

XIYENGE XA C: SWIRUNGULWANA/SWIHUNGWANA**NDZI NA TIMFANELO – SJ Malungana na NJ Maluleke****XIVUTISO XA 3****3.1 'HAMBIKONA' – SJ Malungana**

Hlaya ntshaho lowu landzelaka hi vukheta kutani u hlamula swivutiso leswi nga ehansi ka wona.

XITSHURIWA XA E

Loko dyambu ri ku lava ra wena, Mavila swi n'wi tsone vurhongo, u sukile a kongoma eka munghana wa yena Beauty Rhangani. Ku fika ka yena u lo n'wi chela hi tona. Mavila u hlamarile loko Beauty a n'wi hlamusela leswaku nuna wa yena na yena himpfhuka a huma nimpundzu a nga si vuya. Na yena a a nga yanga ni le kerekeni. Mhaka leyi a yi ri mhaka yo vavisa swinene eka Mavila na Beauty.

Mavila u hlamuserile leswaku yena u ehleketa leswaku Vulambi a nga va a tinghenisile eka nhlango wa NAN, naswona hi ku vona ka yena a nga va a ri un'wana wa lava va lavaka ku va vayimela-kulangwa. Mhaka leyi a yi tikomba yi vilerisa Mavila swinene. Kambe Beauty u ringetile ku n'wi khongotela. A hetelela hi ku n'wi byela leswaku, ku vilela ka yena ku nge tisi ku navela ka yena, kambe mhaka leyi a yi vonaka yi antswa, u fanele ku khongela, Xikwembu xi ta n'wi pfuna. Mavila u hlamusele Beauty leswaku u khensile, u ta endla hilaha a n'wi tsundzuxeke hakona.

Loko Mavila a khoma ndlela a tthelela ekaya se a ri sikurile. Loko a fika u kumile Vulambi se a vuyile. Hiloko Mavila a fika a n'wi vutisa. Vulambi u lo tipfumelela, a hetelela hi ku ka a nga hlamuseli lomu a pfukeleke kona siku hinkwaro. Mavila u ringetile ku vutisisa nhlango lowu a tweke leswaku u nghenelele eka wona.

- 3.1.1 Xana vanhu lava a va vulavula va ri kwihi? (1)
- 3.1.2 Xana Mavila a ya lava yini eka ndhawu leyi? (1)
- 3.1.3 Hlawula nhlamulo leyi nga yona eka leti nyikiweke:
Mavila a ri na vuxaka byihi na loyi a nga na yena?
- A Vanghana
B Vamakwavo
C Valala
D Vakatikulorhi (1)
- 3.1.4 Xana nuna wa Mavila a sungurile mahanyelo ya njhani ku ya hi mahungundlela? (1)
- 3.1.5 Xana i vandla rihi leri humeleleke eka nhlawulo? (1)

- 3.1.6 Hikokwalaho ka yini nuna wa Mavila a endlile xitumbelelani eka nsati wa yena? (2)
- 3.1.7 Mavila na loyi a n'wi endzerile a va khumbeka ku fana hi swiendlo swa vanuna va vona. Hlamusela ku fana ka swiendlo swa kona. (2)
- 3.1.8 Nyika nhlamuselo ya ntila lowu landzelaka:
'Loko dyambu ri ku lava ra wena,...' (2)
- 3.1.9 Hi yihi mhaka leyi tsakiseke Mavila endzhaku ka nhlawulo? (2)
- 3.1.10 Ku va mufundhisi a nghenelela eka swa tipolitiki swa amukela ke? Seketela vonelo ra wena. (2)
- 3.1.11 Hi yihi dyondzo leyi u yi kumeke eka xirungulwana lexi? (2)

NA**3.2 'HI VAKHANDLI' – NJ MALULEKE**

Tlhela u hlaya ntshaho lowu landzelaka hi vukheta kutani u hlamula swivutiso leswi nga ehansi ka wona.

XITSHURIWA XA F

Loko a ri Sambula manuku a a toloverile ntirho ku tlula mpimo. Loko ku ri ni ntirho wo karhi ekaya, a ku ta biwa thelegiramu tanihi masiku. Loko va ri kwalomu ku byi chucheni, Sambula a a endla ni ku tibuma eka vamunghana a ku: 'Hina hi va 'long savers'. Na valungu va mina va swi tiva kahle. Loko ndzi lava ku ya eku wiseni nkarhi wihi ni wihi, mulungu wa mina Diggingfork u kona.' Sweswo a swi lulamangi. Munhu u fanele ku hlengeleta masiku yo ndzi voneni ya livhi. Siku ku nga ta humelela mhangu yo twala hi kona munhu a faneleke ku kombela livhi yo twala a ya ekaya,' ku kombisa Dan-Vafana.

'Mina a ndzi kaneti leswi u swi vulaka. Kambe Yehovha u nyike munhu mano ni maqhingha leswaku a kota ku swi tirhisa ku endlela ku oloveriwa evuton'wini bya siku na siku. Loko u nga swi tirhisi, vutomi byi ta ku khela matluka. Xana a swi tano he Dan-Vafana?' a vutisa. 'Swi tano. Kambe xin'wana a xi fanelanga ku hundzeletiwa. Ni mati manene loko u ya nwa ku tlula mpimo, ya nga ku phitula endzeni,' ku hlamula mutirhi-kulobye.

Nghotsa loko yo kala yi handzuka, yi handzukile. Rifa ri ta tshama eka yona, hambu yo rhungiwa. Ni loko yi nga ha pfuti kambe yona hi ntiyiso yi ta tshama ni rifa rero ku ya ni ku ya. Ni le munhwini swi fambisa sweswo.

- 3.2.1 Xana Sambula a bula na mani eka ntshaho lowu? (1)
- 3.2.2 Vanhu lava va bula hi ta ntirho, xana a a va tirha eka feme ya yini naswona a yi kumeke eka ndhawu yihi? (2)

- 3.2.3 Hlawula nhlamulo leyi nga yona eka leti nyikiweke. Sambula a a tsaleriwa yini loko a fanele ku ya ekaya swa xihatla:
- A Papila
 - B Imeyili
 - C Thelegiramu
 - D SMS
- (1)
- 3.2.4 Loko Sambula a ya ekaya ro hetelela swa xihatla xana a ku ri na yini ekaya ka yena? (2)
- 3.2.5 Xana Sambula a huma emugangeni wihi wa tiko ra ka Nkuri? (1)
- 3.2.6 Hlamula HI SWONA kumbe A HI SWONA u tlhela u seketela nhlamulo ya wena. Sambula a tshembekile ngopfu eka valungu va yena? (2)
- 3.2.7 Nyika nhlamuselo ya ntila lowu landzelaka:
- '... Yehovha u nyike munhu mano ...' (2)
- 3.2.8 Hikokwalaho ka yini valungu va Sambula va n'wi landzile ekaya loko a ya lahla mana wa yena kasi a wu nga ri ntolovelo wa vona? (2)
- 3.2.9 Xana nxupulo lowu nyikiweke Sambula hi Valungu u vona wu ri kahle ke? Seketela vonelo ra wena. (2)
- 3.2.10 Loko wena a wu ri munghana wa Sambula xana a wu ta va u n'wi tsundzuxile yini swa kahle. (3)

NTSENGO WA XIYENGE XA C: 35

XIYENGE XA D: VUTLHOKOVETSERI**XIVUTISO XA 4**

- 4.1 Hlaya xitlhokovetselo lexi landzelaka hi vukheta kutani u hlamula swivutiso leswi swi nga ehansi ka xona.

PHOFULA NAMUNTLHA – HP Siwela

1	Tintshuxe n'wana wa Xikwembu, tintshuxe emapindzini,
2	Phofula namuntlha hikuva mundzuku a nga tshembeki,
3	N'wi byele hinkwaswo, hlamusela u ta vevukeriwa,
4	Mundzuku a nga hanyi, namuntlha i siku.
5	N'wi byele leswaku wa n'wi rhandza,
6	N'wi byele leswaku a ta tshama a swi tiva,
7	Loko u fa na tona u ta helela kwihi xana?
8	U ta swi kota ku hanya ni xikhutu embilwini ya ku xana?
9	Kombela ku rivaleriwa namuntlha,
10	A swi bihanga, a hi vutoya, a hi ku hluriwa
11	Kambe ku amukela xihoxo u tlhela u kombela ndzivalelo swa ntshuxa.
12	U swi tiva njhani leswaku mundzuku u ta fika xana?
13	Loko un'wana wa n'wina o pfuka a tlimbiwile minkolo hi buwa ke?
14	Wa ha ta byela mani xana?
15	Vula namuntlha, xikhutu xa gogonya n'wana tatana.

- 4.1.1 Nyika mongo wa xitlhokovetselo lexi hi mintila leyi nga tluliki mune. (3)
- 4.1.2 Kombisa ku yelana ka tinhlamuselo ta swiphemu leswi landzelaka:
'... mundzuku a nga tshembeki' na 'Mundzuku a nga hanyi, ...' (3)
- 4.1.3 Eka xitlhokovetselo lexi hi vona ku vuyeleriwa ka marito ya 'n'wi byele' eka mintila ya 3, 5 na 6. Xana mbuyelelo lowu wu na nkoka muni eka xitlhokovetselo lexi? (2)
- 4.1.4 Tsavula rito eka xitlhokovetselo leri vulaka ku boxa timhaka leti ku karhataka emoyeni. (1)
- 4.1.5 Hlawula nhlamulo yin'we eka leti landzelaka:
Marito ya 'u fa na tona' eka ntila wa 7 ya vula yini eka xitlhokovetselo lexi?
A I ku tshama na timhaka leti ti ku vavisaka u nga byeli munhu.
B I ku tshama na timhaka leti ti tsakisaka u nga byeli munhu.
C I ku fa xikan'we na tinhenha ta ka n'wina.
D I ku tiyisela hambiloko swilo swi tika. (1)

- 4.1.6 Hi xivulwa xin'we boxa hungu leri ri paluxiwaka hi ndzimana ya 3. (2)
- 4.1.7 Mutsari u tirhisile marito 'xikhutu' na 'gogonya' eka xitlhokovetselo. Xana marito lawa ya vumba xifaniso xa njhani emiehleketweni ya wena. (2)
- 4.1.8 Hi yihi dyondzo leyi u yi kumaka eka xitlhokovetselo lexi? (2)
- 4.1.9 Mintila ya 12, 13 na 14 yi hela hi swivutiso. Xana swivutiso leswi swi paluxa yini? (2)

NA

- 4.2 Hlaya xitlhokovetselo lexi landzelaka hi vukheta kutani u hlamula swivutiso leswi swi nga ehansi ka xona.

KU LANGUTIWA VITO – RK Maluleke

- 1 Un'wana na un'wana u ya twile marito yo hetelela,
2 'Ku na vanhu va ndzi landzelelaka navusiku.'
3 A suriwa warikwerhu a nga se boxa to tala,
4 A fela mati ... mati.
- 5 Papila ra nawu ri pfuriwa ri tlhela ri pfariwa,
6 Nandzu wu khukhuriwa hi nambu wa ka N'waxivanga-vuloyi,
7 Ku nga hundza xisiwana emisaveni,
8 Swigevenga swi tiviwa kambe swi nga yi swi ya dya supu.
9 Ku hava na mbhoni na yin'we yi nga pfulaka nomo,
10 Yi ta va yi lo karhala ku mita mavele hakunene!
11 Loko yo rifu ... rifu ... rifu.
12 Yi to suriwa yi nga se ya ekule,
13 Ivi ku ku tititi!
14 Hi hanya hi ya emahlweni,
15 Hi hlangana na vo' va-Pilato hi n'wayitela,
16 Hi hundzuka vamafanato.
- 17 Vito ra munhu i xitlhangu xakwe masiku lawa,
18 Varhangeri, van'wamabindzu na vayimbeleri,
19 Malunghelo ya ri ya vo' hinkwawo,
20 Hina van'wana ho tatisa nhlayo,
21 Xigwevo xakwe xi hambanile na xa mina,
22 Ku ve milandzu ya hina i mahahlwa.
- 23 N'wina 'lavanene' mi rivala xilo xin'we:
24 Leyi i misava ya Hosi na leswi nga eka yona.
25 Xirilo xa makwerhu i xikhongelo xakwe,
26 Hi ta vona loko we' Judasi swi ta famba kahle,
27 Nebukadnetsar loyi!

28	Afrika-Dzonga a yi nge ringani na ndlopfu hi ndlela leyi,
29	Yi ta phemeka bya xinkwa loko hi nga yi hlayisi,
30	A hi tidyondziseni ku langutana hi tihlo rin'we,
31	Hi kona hi nga kotaka ku aka tiko leri.
32	Vito a ri vi vito kwalomo,
33	Munhu a va munhu hi van'wana vanhu.
34	Mhaka ya ku fana ka swihari hikwaswo,
35	Swin'wana swi fana ku tlurisa swin'wana,
36	A swi heleli kwale purasini ra swihari.
37	Leri i purasi ra vanhu,
38	Vanhu hinkwavo i swikunguva,
39	Xiyimo ko va vito leri hundzaka.

- 4.2.1 Nyika mongo wa xitlhokovetselo lexi hi mintila leyi nga hundziki mune. (3)
- 4.2.2 Xana rito ra 'suriwa' eka mintila ya 3 na 12 ri vula yini? (2)
- 4.2.3 Eka ntila wa 15 mutsari u tirhisile rito 'va-Pilato' Xana va-Pilato i vanhu va muxaka muni? (2)
- 4.2.4 Kombisa leswi ntila wa 17 wu vulaka swona. (2)
- 4.2.5 Hlawula xin'we eka leswi landzelaka:
Eka ntila wa 23 lowu nge, 'N'wina 'lavanene' mi rivala xilo xin'we' rito 'lavanene' ku ya hi xitlhokovetselo ri vula yini?
A Vanhu lava va endlaka swilo leswi swi amukelekaka.
B Vanhu lava va nga hava xidyoho.
C Vanhu lava va nga endlawiki nchumu hambiloko va hoxile.
D Vanhu lava va endlaka swilo leswi tsakisaka tiko. (1)
- 4.2.6 Xana mutlhokovetseri u vula yini hi ntila wa 28 lowu nge: 'Afrika-Dzonga a yi nge ringani na ndlopfu hi ndlela leyi' (2)
- 4.2.7 Xana hi twa thoni ya muxaka muni eka ntila wa 27? Seketela mhaka ya wena. (2)
- 4.2.8 Xana wena u pfumelelana na yona mhaka leyi vuriwaka hi mutsari eka xitlhokovetselo lexi ke? Seketela. (3)

NTSENGO WA XIYENGE XA D: 35
NTSENGO WA TIMARAKA: 70